

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI

Informacje ogólne

Powierzchnia:	1.219.912 km ²
Ludność:	54,8 mln
Głowa państwa i rządu (prezydent)	(Mr) Matamela Cyril Ramaphosa
Minister Przemysłu i Handlu	(Mr) Ebrahim Patel
Ambasador RPA w Polsce:	Nomvula Josephine Mngomezulu
Ambasador RP w RPA:	Andrzej Kanthak
Najbliższe wybory parlamentarne:	2023

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wskaźniki	2014	2015	2016	2017	2018
PKB (w mld USD)	726,3	752,9	757,2	767,2	789,4
PKB na 1 mieszkańca (w USD)	13.400	13.800	13.600	13.550	13.675
PKB (wzrost w %)	1,4	1,3	0,3	1,3	0,8
Deficyt budżetowy (% PKB)	b.d.	4,4	3,5	3,75	3,7
Dług publiczny (% PKB)	44,8	45,4	50,1	46,8	50,2
Inflacja (w %)	6,1	4,8	6,3	5,2	4,6
Bezrobocie (w %)	25,1	25,9	26,7	27,6	27,2
Eksport towarów (w mld USD)	92,54	85,14	75,16	94,93	110,1
Import towarów (w mld USD)	98,87	86,81	79,57	89,36	108,8
Bezp. inwestycje zagr. w RPA (w mld USD)	157,9.	164	136,8	139,2	b.d.

Źródło: World Bank, IMF, Stats South Africa

1. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza

Republika Południowej Afryki jest demokratycznym państwem federalnym podzielonym na 9 prowincji, o demokratycznej formie rządów. Głową państwa jest **Prezydent**, obecnie **Matamela Cyril**

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

Ramaphosa (15 lutego 2018 r. zastąpił Jacoba Zumę) będący także szefem rządu, wybierany na 5-letnia kadencję.

Powierzchnia Republiki Południowej Afryki wynosi 1.219.912 km² (9. miejsce w Afryce, 24. w świecie).

Ludność RPA to ok. 54,8 mln mieszkańców o różnorodnym pochodzeniu, kulturze, języku i religii. Południowoafrykański Urząd Statystyczny wyróżnia 5 kategorii rasowych: czarni Afrykanie (80,2% ogółu ludności), biali o pochodzeniu europejskim (8,4%), Mulaci (8,8%) oraz Hindusi i Azjaci (2,5%).

Stolicą kraju jest Pretoria (ok. 1,6 mln mieszkańców).

Walutą narodową jest **rand południowoafrykański (ZAR)**, którego średni kurs wymiany wobec dolara USA w maju 2021 r. wynosił: **1 USD = 14,42 ZAR**.

RPA jest najlepiej rozwiniętym państwem Afryki. Występuje tu wiele bogactw naturalnych (m.in. złoto, chrom, antymon, węgiel, rudy żelaza, mangan, uran, diamenty).

Struktura PKB kształtuje się następująco: usługi – 67,5%, przemysł – 29,7%, rolnictwo – 2,8%.

Główne gałęzie przemysłu: górnictwo (złoto, platyna, chrom, węgiel), przemysł: samochodowy, metalowy, maszynowy, tekstylny, stalowy, chemiczny, rolno-spożywczy i stoczniowy.

Główni partnerzy w imporcie to Chiny, Niemcy, USA, Arabia Saudyjska i Indie.

Członkostwo w organizacjach międzynarodowych: Światowa Organizacja Handlu (WTO), Południowo-Afrykańska Wspólnota Rozwoju (SADC), Bank Światowy (WB), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Afrykański Bank Rozwoju (AfDB), międzynarodowy bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD). Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Unia Afrykańska (AU), Organizacja narodów Zjednoczonych, (ONZ), Wspólny Rynek Afryki Wschodniej i Południowej (COMESA), Afrykański Bank Rozwoju, International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), Food Agriculture Organization (FAO), Grupa Krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku, (ACP). ONZ, Unia Afrykańska (AU), Bank Światowy (WB), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Afrykański Bank Rozwoju (AfDB), Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD).

2. Polityka gospodarcza

Republika Południowej Afryki pozostaje najsilniejszym finansowo i gospodarczo krajem Afryki. Jest centrum finansowym kontynentu. Sektor bankowy jest stabilny, a jego obecność w krajach Afryki Subsaharyjskiej sprawia, iż jest kluczowy dla gospodarek krajów Wspólnoty Rozwoju Afryki Subsaharyjskiej. (South African Development Community – SADC). Biorąc pod uwagę coraz trudniejsze otoczenie biznesu w RPA, południowoafrykańskie firmy chętniej inwestują w sąsiednich krajach, ale także w Europie.

Według najnowszego raportu Banku Światowego **Doing Business 2019** ogólna pozycja RPA pozostała na tym samym poziomie co w roku poprzednim plasując się na 82 miejscu na 190 gospodarek w świecie ujętych w raporcie. Należy wspomnieć, iż w raporcie Doing Business 2017 RPA zajmowała 74 miejsce. Szczególnie nisko RPA oceniana jest w kategorii handel zagraniczny (143 miejsce) oraz rozpoczęcie działalności gospodarczej (134 pozycja). Z kolei najlepiej oceniana jest sytuacja w zakresie ochrony inwestorów (23 miejsce w rankingu) i podatków (46 pozycja).

Gini Index lokuje RPA wśród krajów o najwyższym wskaźniku nierówności społecznych na świecie obok Botswany, Namibii, Zambii i Lesotho. Około 30,4 mln Południowoafrykańczyków, tj. 55,5% populacji

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

żyje w ubóstwie, wzrost z 27,3% pięć lat wcześniej a w skrajnym ubóstwie żyje około 13,7 mln, wzrost z 11 mln w 2012 r.

Jednymi z najlepiej radzących sobie sektorów gospodarki w 2018 r. były sektor finansowy, nieruchomości i usługi dla biznesu. W trakcie roku wzrosły one o 1,8%, co przyczyniło się do ogólnego wzrostu PKB na koniec roku. Drugim najważniejszym czynnikiem wzrostu były wydatki rządowe, które wzrosły o 1,3% w całym roku.

Na drugim biegunie znalazły się rolnictwo, sektor wydobywczy i sektor budowlany, które odnotowały spadek. Szczególnie rolnictwo odnotowało wyjątkowo trudny rok, w trakcie którego zarejestrowano spadek o 4,8%. Spowolnienie produkcji upraw polowych i produktów ogrodniczych wyhamowało w pierwszych dwóch kwartałach.

Produkcja górnicza spadła o 1,7%. Złoto, miedź i ruda żelaza były największymi obciążeniami produkcyjnymi w 2018 r., Jak wynika ze statystyk produkcja złota spadła o 14,5% w 2018 r. i jest to największy roczny spadek od 2008 r. Produkcja miedzi spadła natomiast o 28,5% co jest największym spadkiem od 1981 r.

2018 r. był najgorszym - od dwóch dekad – dla branży budowlanej. Zgodnie z danymi produkcja spadła o 1,2% i był to największy roczny spadek w branży od 1999 r. Przemysł wydobywczy i budowlany znajdują się w recesji. Obie branże odnotowały spadki w trzecim i czwartym kwartale 2018 roku

Według OECD aktualne polityki fiskalne i monetarne RPA nie wspierają wzrostu gospodarczego. Konieczne są pilne reformy strukturalne, poprawa standardów edukacji, zmniejszenie kosztów energii elektrycznej oraz poprawa infrastruktury transportowej, aby pchnąć kraj na ścieżkę wzrostu. Tymczasem koniec roku przyniósł informacje o dramatycznej sytuacji finansowej monopolisty energetycznego RPA, państwowej firmy ESKOM, która znalazła się na skraju bankructwa ze względu na fatalne zarządzanie oraz nieustające afery korupcyjne wśród często zmieniających się prezesów i członków zarządu.

3. Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej

a) UE – RPA

Wymiana handlowa pomiędzy UE a RPA jest regulowana przez zapisy **Trade Development and Cooperation Agreement (TDCA)**, które w sposób znaczący zliberalizowało handel pomiędzy krajami Unii Europejskiej a Republiką Południowej Afryki i bez wątpienia stwarza solidne podstawy dla dynamicznego rozwoju handlu pomiędzy krajami UE a RPA. RPA jest największym handlowym partnerem UE.

We wrześniu 2013 r. zakończyły się negocjacje pomiędzy RPA a UE dotyczące **Umowy o Partnerstwie Gospodarczym (EPA)** znacznie zwiększającą dostęp RPA do rynku UE. Umowa musi obecnie być przyjęta przez Radę UE, a następnie przejść proces ratyfikacji, aby mogła wejść w życie.

b) Polska - RPA (formalnie obowiązujące umowy i porozumienia dwustronne w obszarze współpracy gospodarczej)

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

- Porozumienie między Rządem RP a Rządem RPA w sprawie zniesienia obowiązku wizowego dla posiadaczy paszportów dyplomatycznych i służbowych, podpisany 07.02.1992 r., obowiązuje od 08.03.1992 r.;
- Umowa między Rządem RP a Rządem RPA w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu. Podpisane: 11.10.1993 r., obowiązuje od: 12.05.1994 r.;
- Umowa między Rządem RP i Rządem RPA o komunikacji lotniczej pomiędzy i poza ich odnośnymi terytoriami. Podpisane: 03.09.1993 r., obowiązuje od: 26.03.1996 r.;
- Porozumienie między Rządem RP a Rządem RPA o współpracy przemysłowej, technologicznej i handlowej w zakresie przemysłów obronnych. Podpisane: 16.09.1999 r., obowiązuje od: 28.07.2000 r.;
- Umowa pomiędzy Rządem RP a Rządem RPA o współpracy gospodarczej. Podpisana 17.10.2013 r., obowiązuje od: 21.01.2016 r.

4. Wymiana handlowa z Polską

w mln USD (dynamika w %)

	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika <u>2019</u> <u>2020</u>	I-II 2021	Dynamika <u>I-II 2020</u> <u>I-II 2021</u>
Eksport	557,7	639,2	776,2	793,2	740,8	90,3	134,5	94,8
Import	309,1	367,3	454,6	472,6	369,7	78,2	65,7	137,5
Obroty	866,8	1.006,5	1.230,8	1.265,8	1.110,5	87,7	200,2	105,6
Saldo	248,6	271,9	321,6	320,7	371,2	-	68,8	

Źródło: Insigos

Kolejny rok z rzędu wartość wymiany handlowej między Polską a RPA w 2020 r. przekroczyła 1 mld USD (1.110,5 mln USD). W 2020 roku polski eksport do Republiki Południowej Afryki zmniejszył się o 9,7% i wyniósł 740,8 mln USD. Import towarów z RPA do Polski kształtował się natomiast na poziomie 369,7 mln USD i w porównaniu do roku 2019 zmniejszył się o 21,8%.

W stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego w pierwszych dwóch miesiącach 2021 roku polski eksport do RPA zmniejszył się o 5,2%. Całościowo, obroty wzrosły o 5,6%.

W polskim **eksporcie do RPA** w 2020 r. największymi grupami towarowymi były:

- zboża (pszenica i meslin) – **168,8 mln USD**;
- maszyny i urządzenia do automatycznego przetwarzania danych – **76,1 mln USD**
- części i akcesoria do samochodów – **35,2 mln USD**;
- preparaty do upiększania, makijażu, i pielęgnacji skóry – **31,7 mln USD**;
- wyroby chemiczne – **31,7 mln USD**;
- żurawie okrętowe, dźwignice, wózki o urządzeniu dźwigowym – **20,9 mln USD**.

W polskim **importzie z RPA w 2020 roku** największymi grupami towarowymi były:

- samochody ciężarowe – **48,1 mln USD**;
- blachy z aluminium – **42,1 mln USD**;
- wyroby walcowane ze stali – **34,0 mln USD**;

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

- wyprawione skóry – **28,7 mln USD**;
- owoce cytrusowe, świeże lub suszone – **27,5 mln USD**.

5. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

Inwestycje RPA w Polsce

Republika Południowej Afryki jest największym inwestorem spośród krajów afrykańskich w Polsce. Zaangażowanie kapitału południowoafrykańskiego rośnie, mimo wycofania się **SAB Miller** z Kampanii Piwowarskiej i sprzedaży **Allegro** przez **Naspers**. Ten ostatni koncern w styczniu 2019 r., po prawie dwóch latach obecności, wycofał z Polski platformę VoD Showmax. W chwili obecnej najważniejszymi południowoafrykańskimi inwestorami w Polsce są: **Steinhoff** (produkcja mebli), **JD Group** (handel detaliczny meblami), **Pepcor** (handel detaliczny towarami konsumpcyjnymi), **Mondi Group** (branża papiernicza – zakłady w Świeciu) oraz **koncern Naspers** (platforma płatnicza PayU, serwis edukacyjny Brainly oraz platforma sprzedażowa OLX).

Południowoafrykańscy inwestorzy lokują swój kapitał również w polskim przemyśle metalowym i maszynowym oraz branży gastronomicznej i hotelarskiej. **Life Healthcare** czołowy operator prywatnych szpitali z RPA, działający na rynku pod marką Life zakupił większościowy pakiet udziałów w 2014 r. w polskiej firmie Scanmed-Multimedix. W ciągu czterech lat planuje on podwoić liczbę łóżek do 1170.

Fundusze inwestycyjne z RPA takie jak **Rockcastle, Global Real, Estate, Redefine** czy **Griffin Real Estate** działają również na polskim rynku nieruchomości (centra handlowe, biurowce) oraz rynku finansowym. Firmy i fundusze południowoafrykańskie często prowadzą swoje interesy w Polsce poprzez swoje oddziały zlokalizowane w Europie Zachodniej.

Ocenia się, że dzięki inwestycjom z RPA powstało w Polsce w sumie ok. 3 tys. miejsc pracy.

Inwestycje Polski w RPA

Polskie przedsiębiorstwa wykazują o wiele mniejsze zaangażowanie kapitałowe rynkiem południowoafrykańskim niż RPA Polską. Wśród polskich przedsiębiorstw, które w ostatnim czasie weszły na rynek RPA, można wskazać firmy: Primetech (d.Kopex) - usługi remontowe dla górnictwa, Inglot – branża kosmetyczna i Mokate – branża spożywcza.

6. Dostęp do rynku

Wejście Polski do Unii Europejskiej i objęcie RPA umową TDCA spowodowało, że polskie firmy nie napotykają już żadnych barier w eksporcie do RPA, mając pełnoprawny dostęp do tego rynku i takie same warunki jak inne firmy z UE. Okresowo mogą występować jedynie ograniczenia w imporcie niektórych towarów rolno-spożywczych (dot. to m.in. mięsa drobiowego czy wieprzowego), co wynika z pojawiających się okresowo w Europie ognisk wywołujących choroby zwierząt.

Zamówienia publiczne w większości przypadków podlegają procedurom przetargowym. W większości przetargi są otwarte i nie ma teoretycznie ograniczeń w składaniu ofert poza koniecznością posiadania partnera objętego „*Black Economic Empowerment*”¹, co dotyczy również innych firm europejskich. Przy większych przetargach obowiązuje klauzula prekwalfikacji bądź też dopuszczane są tylko te firmy, które zostały już zarejestrowane i uznane przez organizatora przetargu.

¹ Oznacza to wzrost gospodarczego znaczenia historycznie pokrzywdzonych grup społeczeństwa i jest formułą, według której udziały kapitałowe firm przechodzą w ręce czarnych obywateli RPA.

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

Prawo RPA zapewnia wysoki poziom ochrony własności przemysłowej i intelektualnej. Południowoafrykańskie patenty są przyznawane na okres 20 lat. Nie istnieją żadne ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez polskich nierezydentów, po spełnieniu procedur i wymogów odnośnych przepisów RPA.

7. Działania na rzecz rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej

Najważniejsze wizyty członków władz państwowych:

- 2013 r. (październik) – wizyta Premiera RP w RPA;
- 2014 r. (marzec) - oficjalna wizyta Zastępcy Prezydenta RPA Kgalemy Motlanthe w Polsce. Wiceprezydentowi RPA towarzyszyli ministrowie: transportu, rozwoju wsi i reformy rolnej, nauki i technologii oraz wiceministrowie: stosunków międzynarodowych i współpracy, handlu i przemysłu, szkolnictwa wyższego, a także grupa około 50 południowoafrykańskich przedsiębiorców.

Jednym z kluczowych założeń nowego systemu wspierania eksportu i inwestycji, wdrażanego w ramach przyjętej przez Rząd RP **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju** jest utworzenie Zagranicznych Biur Handlowych (ZBH) Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu, dostosowanych do kierunków rozwoju gospodarki światowej i odpowiadających potrzebom przedsiębiorców. Jedno z nowo otwieranych Zagranicznych Biur Handlowych na kontynencie afrykańskim zostało zlokalizowane w Johannesburgu.

8. Potencjalne dziedziny współpracy

W wyniku podpisania umowy o współpracy gospodarczej pomiędzy RP a RPA powołana została Wspólna Komisja Gospodarcza (Joint Economic Commission – JEC), której zadaniem jest bieżące omawianie problemów i szans związanych z wymianą handlową pomiędzy krajami, jak i kwestie związane z inwestycjami. Umowa definiuje następujące sektory współpracy:

- górnictwo i poszukiwanie surowców mineralnych, wzbogacanie węgla i maszyny górnicze,
- rolnictwo, przemysł spożywczy i przetwórstwa rolno-spożywczego,
- energetyka,
- budownictwo (materiały budowlane i wykończeniowe, rozwój bazy turystyczno-hotelowej),
- transport i infrastrukturę, w tym transport morski, transport publiczny,
- przemysł, w tym przemysł stoczniowy, budowa maszyn,
- technologie informacyjno-komunikacyjne,
- logistyka – rozbudowa infrastruktury transportowej (morskiej i lotniczej),

Potencjalnymi obszarami współpracy pomiędzy Polską a RPA jest szczególnie sektor górniczy, w tym wzbogacanie rud i sektor energetyczny. Ponieważ głównym źródłem energii elektrycznej zarówno w RPA i w Polsce jest węgiel kamienny, stąd współpraca w dziedzinie wydobywania oraz tzw. „czystej eksploatacji” zmierzającej do redukcji CO₂ ma istotne znaczenie. Ponadto z uwagi na fakt, iż RPA posiada dwa reaktory jądrowe a Polska jest zainteresowana rozwojem energetyki jądrowej istnieją możliwości wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju technologii reaktorów wysokotemperaturowych.

Kolejne priorytetowe sektory to wydobywanie i przetwarzanie ropy naftowej i gazu, produkcja części samochodowych i komponentów do produkcji samolotów, infrastruktura oraz logistyka. RPA stawia na

MINISTERSTWO ROZWOJU PRACY I TECHNOLOGII

rozwój własnej floty handlowej, w tym przypadku Polska ma szansę stać się kluczowym partnerem w szkoleniu kadr.

Znaczące inwestycje planowane w Specjalnych Strefach Inwestycyjnych w okolicach Durbanu i Richards Bay, Port Elizabeth i Cape Town stwarzają szansę na rozwój współpracy morskiej. Wśród pozostałych sektorów wymienić należy produkcję i przetwórstwo żywności, kosmetyki i farmaceutyki, oraz sektor ICT informatyczny i komunikacji. Należy również mieć na uwadze, iż rynek RPA jest perspektywiczny dla rozwoju polskiego eksportu rolno-spożywczego.

Warto także przypomnieć, iż w ciągu ostatnich 10 lat wartość obrotów handlowych pomiędzy Polską a RPA wzrosła dziesięciokrotnie. Obroty z RPA stanowią ok. 24% całości wymiany handlowej z kontynentem afrykańskim.

9. Ambasada RP w Republice Południowej Afryki

Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w RPA: **Andrzej Kanthak**
Pretoria, 14 Amos Street, Colbyn, PO BOX 12277 Queenswood 0121
Tel.: +27 12 430 26 31/+27 12 430 26/+27 12 430 26 21
Fax +27 86 76 50 421
pretoria.amb.sekretariat@msz.gov.pl
www.pretoria.msz.gov.pl

10. Zagraniczne Biuro Handlowe (ZBH) w Republice Południowej Afryki Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

11. Ambasada RPA w Rzeczypospolitej Polskiej

Ambasador RPA w Polsce: **Nomvula Josephine Mngomezulu**
ul. Koszykowa 54, 6 piętro, 00-675 Warszawa
Tel.: (22) 622 10 05
Fax: (22) 625 62 70
warsaw.political@dirco.gov.za
<http://www.dirco.gov.za/warsaw/>

Na podstawie danych: MSZ; GUS; CIA The World Factbook, African Economic Outlook;